

УДК 78.071.1(477)+78:7.079

Юлія Пальцевич

БОРИС ЛЯТОШИНСЬКИЙ НА КОНКУРСІ ЧАЙКОВСЬКОГО

Участь Бориса Миколайовича Лятошинського в журі Першого і Другого міжнародних конкурсів піаністів імені П. І. Чайковського у Москві – факт відомий. Але у донедавніх дослідженнях життя і творчості Лятошинського він детально не вивчався – головне через недоступність яких-небудь документальних свідчень про його роботу у складі журі. Однак у приватному архіві композитора, що зберігається у кабінеті-музеї Б. М. Лятошинського в Києві, був знайдений іменний блокнот члена журі, що дозволяє у подробицях висвітлити даний епізод творчої біографії митця, зосередившись на його участі в журі саме Першого міжнародного конкурсу піаністів імені П. І. Чайковського 1958 року. Записи олівцем, зроблені Лятошинським у блокноті альбомного формату, є без перебільшення унікальними, оскільки дають змогу, з одного боку, відтворити хід конкурсу і його атмосферу (програми учасників, їх зовнішній вигляд та манеру триматися на сцені, реакцію публіки), а з іншого – завдяки нововиявленим фактам додати нових штрихів до портрету Майстра, який постає блискучим знавцем і поціновувачем фортепіанної музики та виконавського мистецтва.

Ключові слова: творча діяльність Бориса Лятошинського, Перший міжнародний конкурс імені П. Чайковського, фортепіанне виконавство.

Участь Бориса Лятошинського в журі конкурсу Першого і Другого міжнародних конкурсів піаністів імені Петра Ілліча Чайковського у Москві – факт відомий. Однак він є лише окремим епізодом у житті і творчості Майстра, що цілком природно: Борис Миколайович не був ані концертуючим піаністом, ані професором класу фортепіано. Запрошення до журі поважного змагання молодих виконавців свідчить про високий авторитет Лятошинського як композитора, музиканта і підтверджує його постійні зв'язки з колишніми колегами, які виїхали з України до Москви.

© Пальцевич Ю. М.

Ці загальні відомості, мабуть, так би й залишилися в окреслених межах, якби не знайдений нинішньою хранительною кабінету-музею Б. М. Лятошинського Тетяною Гомон іменний блокнот члена журі, а також інші дотичні до конкурсу матеріали, які зберігаються у приватному архіві композитора. Записи олівцем у блокноті альбомного формату без перебільшення унікальні, оскільки дають змогу, з одного боку, відтворити атмосферу конкурсу, до якого була прикута увага меломанів усього світу, а з іншого, – додати нових штрихів до портрету Майстра, який постає цінителем фортепіанного виконавського мистецтва.

Проведенню Першого міжнародного музичного конкурсу сприяла передусім хрущовська «відлига», яка порушила загальну герметичність радянського культурного простору. Починаючи з 1933 року, вже був накопичений багатий досвід проведення різноманітних конкурсів молодих виконавців, а імена переможців – Давид Ойстрах, Еміль Гілельс, Яків Флієр, Святослав Ріхтер – красномовно свідчили про їх високий рівень. Утім, це були конкурси всесоюзного значення. Тому конкурс піаністів і скрипалів імені Петра Чайковського у березні-квітні 1958 року став безпрецедентною подією в музичному житті і одним із перших в СРСР масштабних міжнародних молодіжних форумів – найпершим був VI Всесвітній фестиваль молоді і студентів, що пройшов у Москві 1957 року.

Винятково складні програми, у яких вагоме місце посідала музика П. І. Чайковського та російських композиторів, журі, у складі якого були імениті музиканти не лише з країн так званого соціалістичного партнерства (Болгарії, Польщі, Румунії, Угорщини, Чехословаччини), а й з Великобританії, США, Бельгії, Португалії, Італії, Франції, Фінляндії, Швейцарії, склад учасників (всього 61 учасник 22 країн світу, 18 конкурсантів із Радянського Союзу), чимало з яких були переможцями інших міжнародних конкурсів, всебічне висвітлення подій у центральній пресі (газетах «Правда», «Советская культура», «Комсомольская правда», «Литературная газета»), показ фінальних виступів піаністів на радянському те-

---

лебаченні, записи виступів лауреатів конкурсу і випуск платівок, нарешті, прийняття лауреатів конкурсу М. С. Хрущовим у Кремлі – усе це свідчить про особливий статус конкурсу Чайковського, який мав продемонструвати усьому світу високий рівень радянської музичної культури, її готовність до діалогу зі світом і відкритість (нехай і позірну).

Фінансова складова конкурсу також була досить солідною: конкурсант повинен був оплатити лише проїзд до Москви, бо оргкомітет брав на себе усі витрати з перебування учасників у Москві (для скрипалів – навіть разом з концертмейстером), оплачував зворотний квиток до місця постійного проживання. Таких умов не пропонував на той час жоден європейський конкурс. Окремо варто оцінити і розміри премій. Перші премії конкурсів піаністів і скрипалів – по 25 тис. рублів – отримали відповідно американець Вен Клайберн і Валерій Клімов (СРСР)¹. На той час це дорівнювало, приблизно, 2,5 тис. доларів США, а середня платня городянина в Радянському Союзі становила 700–800 рублів (еквівалент 70–80 рублів після грошової реформи 1961 року).

Ці загальновідомі нині факти, викладені в нарисах історії конкурсу Чайковського (вони доступні у друкованих виданнях та електронних ресурсах), містяться і в матеріалах архіву Б. М. Лятошинського. Окрім блокнота, це – газетні вирізки, буклети конкурсу, прес-бюлетені, таблиці підрахунку балів. А ще – стильно і лаконічно оформлені запрошення на спільні обіди з іншими членами журі, зокрема з головою оргкомітету конкурсу Д. Д. Шостаковичем, і на прийняття у посольстві Бельгії з нагоди візиту на московський конкурс королеви Єлизавети, патронеси музичного конкурсу її імені у Брюсселі. Це деталі, які теж підтверджують рівень і розмах заходів конкурсу.

Хто запросив Б. М. Лятошинського до журі престижного конкурсу? Ані листів, ані інших документальних свідчень, які

---

¹ І Международный конкурс имени Чайковского / Из истории конкурса имени Чайковского [Електронный ресурс]. – URL: <http://tchaikovskycompetition.moscow/history/105> (дата звернення 25.07.2017)

допомогли б відповісти на це запитання, не знайдено. Його вчитель і друг Р. М. Глієр, який виїхав до Москви у 1920 році, підтримував зв'язки з Лятошинським і міг би ініціювати йому дану пропозицію, пішов із життя 1956 року. Серед учасників перших двох конкурсів піаністів не було жодного з України (з Київської, Львівської чи Одеської консерваторій). Ім'я Лятошинського, зрештою, не було новим для московської консерваторської професури не лише завдяки Р. М. Глієру: відомо, що Б. М. Лятошинський певний час викладав у Московській консерваторії – протягом 1935–1938 років та на початку 1940-х років у Саратові, куди було евакуйовано частину професорів Московської та Київської консерваторій¹. Найімовірніше, що конкурс Чайковського постав у біографії Б. М. Лятошинського завдяки Генріху Нейгаузу (він теж працював у складі журі конкурсу піаністів), з яким Б. Лятошинський був знайомий ще з часів роботи відомого піаніста у Київській консерваторії у 1918–1922 роках².

У журі конкурсу піаністів 1958 року було 19 членів із 12 країн, серед яких – радянські піаністи Еміль Гілельс (голова журі), Лев Оборін, Яків Флієр, Святослав Ріхтер, Павло Серебряков, композитор Дмитро Кабалевський, болгарський композитор і піаніст Панчо Владигеров, французи Маргарита Лонг та маркіз Арно де Гонто-Бірон, італійський піаніст Карло Цеккі, британський композитор Артур Блісс. У листі-підрахунку балів по закінченні першого туру (він зберігається в архіві Б. М. Лятошинського), є голоси 13 членів журі: це, імовірно, пояснюється тим, що решта суддів включилися в роботу, починаючи з другого туру. Оцінювання велося за 25-бальною системою.

Іменний блокнот члена журі має альбомний формат. Угорі на кожній сторінці типографським шрифтом віддруковано: «Международный конкурс пианистов и скрипачей

---

¹ Національній музичній академії України імені П.І.Чайковського 100 років / авт.-упоряд. В.Рожок. – К. : Муз.Україна, 2013. – С. 166.

² Там само, С. 68

имени П. И. Чайковского. Член жюри конкурса пианистов Б. Лятошинский. Москва, 1958». Нумерація сторінок у документі відсутня. Пронумерований самим Лятошинським лише порядок виступів конкурсантів, на кожного він відводить по одному аркушу.

Блокнот містить записи Б. М. Лятошинського під час прослуховування першого і другого турів (відповідно – 35 і 20 учасників). Перша цифра не збігається з офіційною статистикою, оскільки, за умовами, піаністи, які вже були переможцями в інших міжнародних конкурсах, звільнялися від виступів у першому турі, автоматично потрапляючи на другий. Географія учасників надзвичайно широка: окрім представників СРСР (переважно – вихованців Московської та Ленінградської консерваторій), – піаністи з Угорщини, Болгарії, Польщі, Чехословаччини, Еквадору, Ісландії, США, ФРН, Португалії, Китаю, Японії; потужну групу музикантів, відібрану Маргаритою Лонг, делегувала Франція.

У першому турі, згідно з умовами, конкурсанти грали прелюдію і фугу Й. С. Баха з «Добре темперованого клавіру», сонату В. А. Моцарта (і поліфонія, і сонати – на вибір), чотири (!) віртуозні етюди Ф. Шопена, Ф. Ліста, О. М. Скрябіна, С. С. Рахманінова (теж за вибором) і Тему з варіаціями *фа мажор ор.19* П. І. Чайковського як обов'язковий твір. У другому – поліфонію (одну з прелюдій і фуг Д. Д. Шостаковича, прелюдію і фугу *ре мінор* О. К. Глазунова або прелюдію та фугу *соль-дієз мінор* С. І. Танєєва – на вибір), одну з фортепіанних сонат П. І. Чайковського, а також два твори крупної форми і значної технічної складності – із західноєвропейської класики та російської чи радянської фортепіанної музики.

Скрупульозний, точний, відповідальний, спостережливий, Б. М. Лятошинський фіксував усе: не лише деталі виконання кожного твору (у сонатах В. А. Моцарта є його нотатки стосовно всіх трьох частин!), а й враження від зовнішнього вигляду конкурсантів, їх манери триматися на сцені. Нотатки Лятошинського (як особистий робочий документ) не підлягали цензурі, вони відбивають його безпосередню реак-

цію. Тому читати їх особливо хвилююче – авторська пунктуація й особливості написання збережено.

«Это не Mozart!». «Это не Эройка, а нечто более чем скромное. Наигрывал чуть слышно, а не играл» (про Трансцендентний етюд №7 Ф. Ліста у виконанні конкурсанта з Екватору). «А где ff Листа? Вещь не выучена еще!!!!». «Хорошо и легко *alla Chopin*». «Хорошая мелкая техника без мазни». «Все же блеска могло быть больше» (про виконання «Кампанелли» Ф. Ліста). «Ни разу ничего не зацепил. Все идеально». «Очень тонкая нюансировка!». «Хорошо выделил внутренние как бы незаметные голоса» (у Мазурці з Варіацій П. І. Чайковського). «Пальцы в 16-х не очень крепкие» (щодо *Rondo alla Turca*). «Грубовато рубил аккорды». «Все “в один мешок”, без цезур». «Однообразно». «Загнала. Потерялась четкость рисунка» (про Скерцо із Сонати *фа-дієз мінор* Р. Шумана). «Скучновато». «Будет ли конец этой сонате? Ура! Наконец – конец!». «Когда же она кончит истязать рояль и меня?» «Очень громкокипящий (про виконання етюдю Ф. Ліста). Дал духу, здорово сыграл, чуть рояль не разбил»¹.

У цих записях пізнаємо Б. М. Лятошинського, відомого за його публічними виступами, спогадами учнів, і особливо – листами: небагатослівного, але дуже влучного у висловлюваннях, надзвичайно витонченого музиканта, прямого і чесного щодо себе та інших, дещо іронічного. Захоплює його блискуче знання фортепіанної літератури, тонкощів виконання музики різних стилів. Така обізнаність неможлива без свого виконавського й аналітичного досвіду – тобто, лєвова частка цієї літератури, без сумніву, була у нього «на слуху» і «в пальцях». Хоч Борис Миколайович і не був, як уже зазначалося, ані концертуючим піаністом, ані професором класу фортепіано, згідно зі спогадами його учнів та наявними науковими розвідками про нього, він чудово володів фортепіа-

---

¹ Лятошинський Б. М. Блокнот члена журі Першого міжнародного конкурсу піаністів та скрипалів імені П. І. Чайковського // Меморіальний кабінет-музей Б. М. Лятошинського у Києві.

но: міг миттєво зіграти з листа, сам виконував складні фортепіанні твори. Як зазначає Т.Гомон, його педагогом з фортепіано у Житомирі був Олександр Ружицький – вихованець Варшавської консерваторії, досвідчений педагог-піаніст, одним з учнів якого був також Артур Рубінштейн¹.

Тут же, динаміка, артикуляція, неточності у тексті, якість відтворення фактурних особливостей – ніщо не минуло повз його увагу. Однак нерідко трапляються й такі пасажі: «Скрябин хорошо прошел, но я очень хочу спать. Увы!». Полюдьськи чесне, відверте – «хочу спать» – лейтмотив у записках з блокнота Б. М. Лятошинського. Робота члена журі – відповідальна і почесна, але такою ж мірою й виснажлива (варто згадати обсяги програм двох турів!). Наприкінці першого дня прослуховувань Лятошинський поставив цифри «21. 25» – очевидно, це час закінчення виступу останнього в той день, шостого учасника...

А ось його міні-портрети конкурсантів. «Глаза вверх». «Рост ↑» (це про високого на зріст й одухотвореного Вена Клайберна). «Нервный тик [рот]» (про еквадорця Едуардо Агірру). «Прыгает и мычит. К чему этот вой?! Это ужас!!!!» (про конкурсанта із Болгарії). «Качается вперед и назад, как настоящий Китайский болванчик». «Все время двигает ртом, но беззвучно, правда». «Сплошная качка. Это надоедает. Не смотришь на него» (усе – про китайського піаніста Лю Шикуня, який став лауреатом другої премії, розділивши її з росіянином Львом Власенком, але, до речі, навряд чи його можна віднести до тих, хто отримував схвальні відгуки у Б. М. Лятошинського). «С блестящими черными волосами». «Страшно высоко поднял стул». «Все время утвердительно кивает головой». «Темперамент азиатский, но много и тонкости» (про японця Тоіоа-

---

¹ Гомон Т. . Творчість Бориса Лятошинського 10-х років ХХ століття в аспекті формування українського модерністського мистецтва [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/340-tvorchist-borisa-ljatoshinskogo-10-h-rokiv-hh-stolittja-v-aspekti-formuvannja-ukrayinskogo-modernistskogo-mistetstva.html> (дата звернення 25.07.2017)

кі Мацууру). «Долго думал до начала». «Долго усаживается перед каждым №» (про Едуарда Міансарова, СРСР)¹.

Концертне вбрання французької Наді Гедди-Нови йому не сподобалося («Голорукая в черном комбинезоне. Забыла сверху надеть еще платье»). Але далі, як тривав її виступ, нотатки «теплішали» («вдумчиво и очень музыкально», «прекрасные р!»), завершившись схвальним: «Молодец, Надя!»².

Деякі коротенькі примітки написані іноземними мовами (німецькою, здебільшого французькою). Відомо, що Б. М. Лятошинський досконало знав французьку й німецьку, тому такі вкраплення типових іншомовних конструкцій були для нього природними. Кілька разів трапляється і своєрідний російсько-французький гібрид – «мало соеиг» («мало серця»).

Ще один важливий момент, зафіксований Б. М. Лятошинським майже до кожного виступу – реакція слухачів (особливо багато таких записів у другому турі). До речі, Великий зал Московської консерваторії під час усіх прослуховувань був заповнений ущерть. Саме ентузіазм і надзвичайне зацікавлення, з яким публіка зустріла конкурс, стали одним з найбільш несподіваних і позитивних вражень, зокрема для іноземних гостей. Член журі конкурсу піаністів композитор Артур Блісс зазначав: «Глядачі зосереджено слухали і, судячи з реакції, правильно і глибоко відчували зміст музичних творів»³. Щодо Лятошинського, то емоції й енергетику залу він згортає у лаконічні примітки: «гром аплодисментов!!» (є варіанти і без знаків оклику, що може означати просту констатацію факту за відсутності емоційного відгуку у нього самого), «большие аплодисменты и кри-

---

¹ Лятошинський Б. М. Блокнот члена журі Першого міжнародного конкурсу піаністів та скрипалів імені П. І. Чайковського // Меморіальний кабінет-музей Б. М. Лятошинського у Києві.

² Там само.

³ Цит. за: Ионина Н. А. 100 великих наград / Международный конкурс имени П.И.Чайковского. – М.: Вече, 2003. – С. 185 [Електронний ресурс]. – URL: <http://online-books.net.ua/book/15/read/185/> (дата звернення 22.09.2017)

ки», «овації», «не дают начать, хлопают португальцу вовсю!» (початок виступу росіянина Олександра Іхарева у другому турі, очевидно, дещо зачепив шлейф слухацьких емоцій від виступу попереднього учасника, Сержіо Соареса де Варелли Сіда). Є і такі нотатки: «закончил без апплодисментов», «хлопали умеренно», «окончил неожиданно, ни одного хлопка». Vox populi, однак, не є для Лятошинського визначальним для його оцінок, про що свідчить нотатка з відтінком легкої іронії: «хорошо, но в конце дьявольски колотил, чем вызвал много апплодисментов» (про фінал Сонати *соль мажор* Чайковського у виконанні Льва Власенка)¹.

У першому турі найвищими балами Лятошинський відзначив Вена Клайберна, Тоіоакі Мацууру (25), Сержіо Соареса де Варелла Сіда, Наталію Юзбашеву (24). У другому – знову Вена Клайберна, Тоіоакі Мацууру, до яких додалися Лев Власенко (25) і Наум Штаркман (24). Утім, лише один учасник удостоївся короткого, по-лятошинськи ємкого і вагомого: «Это музыкант!!!» – це переможець конкурсу американець Вен Клайберн, який завоював симпатії публіки й журі з першого ж туру.

У нотатках непрямо (у пунктуації – підкреслення та багатократні знаки оклику, емоційний характер нотаток) виявляються й уподобання Бориса Миколайовича. Серед конкурсних творів найбільший емоційний відгук у нього викликала романтична фортепіанна література, зокрема твори Р. Шумана, О. М. Скрябіна, Ф. Ліст. Зрештою, цю творчу й естетичну преференцію підтверджують фортепіанні й інші інструментальні твори самого композитора, а на перетворення романтичної і постромантичної стилістики (ладогармонічних та інтонаційних засад, фортепіанної фактури тощо) у творчості Б. М. Лятошинського вказували й дослідники його музики.

---

¹ Лятошинський Б. М. Блокнот члена журі Першого міжнародного конкурсу піаністів та скрипалів імені П. І. Чайковського // Меморіальний кабінет-музей Б. М. Лятошинського у Києві.

Окрім портретів конкурсантів, музики, яка звучала, пристрастей у залі, у нотатках виразно проступає «постать», на перший погляд непомітна. Це – внутрішній, еталонний для самого Лятошинського образ піаніста: технічно бездоганного, стриманого зовні, але емоційного, без зайвого пафосу, глибокого, витонченого («виточений» – чи не найпоширеніший прикметник, який зустрічаємо на сторінках блокноту) музиканта, який демонструє багату нюансами, продуману, стильну гру. Володимир Горовиць, Егон Петрі – ось лише два видатних піаністи, згадки про яких та порівняння з якими трапляються у записах. Але, очевидно, вони були далеко не єдиними, чію гру Борис Миколайович вважав зразковою. Адже його художній смак сформувався в епоху легендарних віртуозів на межі XIX і XX століть.

Ще одна постать у записах – людина, яка багато років жила поруч з композитором, це його племінниця, піаністка Ія Сергіївна Царевич. «Иин этюд», «етюд Ии» – ці, побатьківськи теплі записи заповнюють конкурсні записи Б. М. Лятошинського. Саме їй судилося тривалий час бути дбайливою берегинею пам'яті про Майстра, людиною, завдяки якій ми сьогодні маємо можливість доторкнутися до унікальних документів і відтворити живий образ Музиканта.

Список використаної літератури

1. I Международный конкурс имени Чайковского / Из истории конкурса имени Чайковского [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://tchaikovskycompetition.moscow/history/105>
2. Бэлза И. Учитель (Б. Лятошинский) / И. Бэлза // О музыкантах XX века: избранные очерки. – М. : Советский композитор, 1979. – С. 5–41.
3. Гомон Тетяна Василівна. Творчість Бориса Лятошинського 10-х років XX століття в аспекті формування українського модерністського мистецтва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/340-tvorchist-borisa-ljatoshinskogo-10-h-rokiv-hh-stolittja-v-aspekti-formuvannja-ukrayinskogo-modernistskogo-mistetstva.html>

4. Ионина Н. А. 100 великих наград. – М. : Вече, 2003 / Международный конкурс имени П.И.Чайковского [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/ion_100/94.php
5. Марценківська О. Учитель та учень (Р. М. Глієр та Б. М. Лятошинський) [Електронний ресурс] / О. Марценківська // Київське музикознавство : зб. наук. пр. / гол. ред. В.І.Рожок. – К., 2013. – Вип. 47. – С. 263–277. – Режим доступу: <http://glierinstitute.org/ukr/digests/047/28.pdf>
6. Національний музичній академії України імені П. І. Чайковського 100 років / авт.-упоряд. В. Рожок. – К. : Муз. Україна, 2013. – 512 с.
7. Пяковский И. Оновлення романтичних і постромантичних традицій в ладогармонічному мисленні Б. Лятошинського/ І. Пяковский // Українське музикознавство. – К., 1991. – Вип. 26. – С. 74–93.
8. Царевич І. Камерно-інструментальні ансамблі Б. Лятошинського, створені у 20-х роках / І. Царевич // Українське музикознавство. – К., 1972. – Вип. 7. – С. 103–118.

References

1. I Mezhdunarodnyiy konkurs imeni Chaykovskogo / Iz istorii konkursa imeni Chaykovskogo [1st International Tchaikovsky Competition / From the history of Tchaikovsky Competition]. – URL: <http://tchaikovskycompetition.moscow/history/105>
2. Belza I. F. Uchitel (B. Lyatoshinskiy) [The Teacher (B. Lyatoshinskiy)] / I. Belza // O muzykantah XX veka: izbrannyye ocherki. – М. : Sovetskiy kompozitor, 1979. – S. 5–41.
3. Gomon T. V. Tvorchist` Bory`sa Lyatoshy`ns`kogo 10-h rokov XX stolittya v aspekti formuvannya ukrayins`kogo modernists`kogo my`stecztva [Borys Lyatoshisky creative work of 1910th in the aspect of the formation of Ukrainian Modernist art]. – URL: <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/340-tvorchist-borisa-lyatoshinskogo-10-h-rokiv-hh-stolittja-v-aspekti-formuvannja-ukrayinskogo-modernistskogo-mistetstva.html>
4. Ionina N. A. 100 velikih nagrad / Mezhdunarodnyiy konkurs imeni P. I. Chaykovskogo [100 great rewards / International Tchaikovsky Competition]. – М. : Veche, 2003. – 194 s.– URL: <http://online-books.net.ua/book/15/read/185/>

5. Marcenkivs`ka O. Uchy`tel` ta uchen` (R. M. Gliyer ta B. M. Lyatoshy`ns`ky`j) [The teacher and the pupil (R. Glière and B. Lyatoshisky)] / O. Marcenkivs`ka // Ky`yivs`ke muzy`koznavstvo : zb. nauk. pr. / golov. red. V. I. Rozhok. – K., 2013. – Vy`p. 47. – S. 263–277.

6. Nacional`nij muzy`chnij akademiyi Ukrayiny imeni P. I. Chajkovs`kogo 100 rokiv [100 years of Tchaikovsky National Academy of Music] / avt.-uporyad. V. Rozhok. – K. : Muz. Ukrayina, 2013. – 512 s.

7. Pyaskovs`ky`j I. Onovlennya romanty`chny`h i postromanty`chny`h trady`cij v ladogarmonichnomu my`slenni B. Lyatoshy`ns`kogo [Renovation of Romantic and Postromantic features in B. Lyatoshisky's musical harmonic thinking] / I. Pyaskovs`ky`j // Ukrayins`ke muzy`koznavstvo. – K., 1991. – Vy`p. 26. – S. 74–93.

8. Czarevy`ch I. Kamerno-instrumental`ni ansambli B. Lyatoshy`ns`kogo, stvoreni u 20-x rokah [B. Lyatoshisky chamber instrumental ensembles created in 1920th] / I. Czarevy`ch // Ukrayins`ke muzy`koznavstvo. – K., 1972. – Vy`p. 7. – S. 103–118.

Юлия Пальцевич. Борис Лятошинский на конкурсе Чайковского. Участие Бориса Николаевича Лятошинского в жюри Первого и Второго международных конкурсов пианистов имени П. И. Чайковского в Москве – факт известный. Однако в исследованиях жизни и творчества Лятошинского он детально не изучался – главным образом, из-за недоступности каких-либо документальных свидетельств о его работе в составе жюри. В частном архиве композитора, который хранится в кабинете-музее Б. Н. Лятошинского в Киеве, был найден именной блокнот члена жюри, что дает возможность осветить данный эпизод творческой биографии композитора, сосредоточившись, в частности, на его участии в жюри Первого международного конкурса пианистов имени П. И. Чайковского 1958 года. Карандашные пометки, сделанные Лятошинским в блокноте альбомного формата, являются без преувеличения уникальными, так как дают возможность, с одной стороны, воссоздать ход конкурса и его атмосферу (программы участников, их внешний вид и манеру держаться на сцене, реакцию публики), а с другой стороны – благодаря найденным фактам дополнить новыми штрихами портрет Мастера, который предстает блестящим знатоком и ценителем фортепианной музыки и исполнительского искусства.

Ключевые слова: творческая деятельность Бориса Лятошинского, Первый международный конкурс имени П. И. Чайковского, фортепианное исполнительство.

Yuliya Pal'tsevych. Borys Lyatoshynsky at the International Tchaikovsky Competition. Borys Lyatoshynsky's participation in 1st and 2nd International Tchaikovsky Competition as a member of a pianist's contest jury is a well-known fact. However, referring to research studies on Lyatoshynsky's creative work, details and circumstances of mentioned fact was not explored yet. The main reason was that musicologists hadn't at disposition any documents on this fact. His personal pad as a jury member was recently found at composer's flat-museum in Kyiv. This new archive document – an album format writing pad with hand-written pencil notes – affords an opportunity to learn more about Lyatoshynsky's participation in 1st Tchaikovsky Competition 1958 as a member of a pianist's contest jury. This notes are an evidence of contest atmosphere and progression (participant's programmes and performances, contestants look and demeanour on stage, the audience reaction) and in addition to it they demonstrate Lyatoshynsky's aesthetic preferences as a brilliant expert and connoisseur in piano art, piano repertoire and performance.

Key words: creative activity of Borys Lyatoshynsky, 1st International Tchaikovsky Competition, piano performance.